

նոր պատարագի մը եղանակաւորման համար տասնուչորս հազար ֆրանք ալ, ու կը վերադարձնէ հոն՝ ուսկից բերուած էր։

Շատ կը սիրէր լսել նաև Puccini-ի¹ և Spontini-ի² երաժշտութիւնները։ Վերջինս կը վայելէր յատկապէս Ժողէֆին կայսրուհւոյն հովանաւորութիւնն ալ։

Cherubini-ի³ երաժշտութեան սիրահարուած չէր, որովհետև անոր մէջ իտալական ընդթիւք և ոգի ունեցող շատ քիչ բան կը գտնէր։ Ինչ որ ապացոյց մ'է՝ Նաբուլէոնի ընտրական ճաշակին՝ ազգաց սեփական երաժշտութեան ինքնուրոյն յատկութեանց հանդէպ։ Պէտք է մանաւանդ ըսել, որ Պոնաբարդ աւելի հակակրօթիւն զգացած է Cherubini-ի երաժշտութեան։ Fétis մինչև իսկ կը պատմէ, իբրև զրոյց մը, երբ կը խօսի յիշեալ երգահանին վրայ՝ թէ օր մը ինքն իսկ Առաջին Հիւպատոսը Նաբուլէոն կ'արտայայտէ ուղղակի իր զգացմունքն ու սեսութիւնները առ Cherubini. «Քու երաժշտութիւնը չափազանց աղմկայից է, կ'ըսէ, քիչ մը Paisello-ի կտորներ լսեցոր, վասն զի ան է որ զիս իր քաղցրութեամբ կ'որոշէ»։ — «Կը հասկնամ, Տէր Այրայ — կը պատասխանէ Նրքահանը — որ դռնը կը տխրէր այնպիսի երաժշտութիւն մը՝ որ ձեր պետական գործերու մտածութեանց արգելք չլրայ»։

Վերջացնելէ առաջ ըսեմք որ Նաբուլէոն հրահանգ տուած էր՝ որ հրապարակներու մէջ՝ Հիւանդանոցներու առջև ամէն օր նուազախօսմը զինուորական երգեր հնչեցնէ, որպէս զի զուարթութիւն պատճառէ Հիւանդ զինուորներուն, և յիշեցնէ անոնց՝ իրենց կատարած պատերազմներուն չքնաղ ժամերը։

Հ. Ղ. ՏԱՅՆԱՆ

1. Մ. Ի Պարի 1728-1800.
2. Մ. Ի Մայուսի 1774-1851.
3. Մ. Ի Ֆերենտ 1760 + 1842.

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ՆԵՐՇՆՁՄՈՒՆՔ

ՊՈՆԱՅԱՐԴԻ

Առանց կրօնքի չկայ բնաւ երջանկու թիւն, բնաւ յաջող ապագայ։ Աղօթքը կը խնդրեմ։

Բաւ է իր նախկին դրան երէց Պրիմի, երբ համբայ կ'էլէր իտալական պատերազմ սկսելու համար։

*

Յաղթանակներս քեզի կը հաւատացնեն որ նա կամ. լաւ. ուրեմն տիեզերքը կը հաւատացնէ ինձի թէ Աստուած կայ... և ինչ արժէք ունի ամենէն պատուական գործողութիւնն իսկ աստեղաց շարժման առջև։

*

Չաւակս պէտք է լաւ քրիստոնեայ մ'ընել, ապա թէ ոչ՝ լաւ զաղղիացի մը չըլլար։

*

Կաթողիկոսութիւնը իշխանութեան և ընկերութեան կրօնն է. բողոքականութիւնն ալ՝ ապստամբութեան և անձնասիրութեան վարդապետութիւնը։ Կաթողիկէ կրօնը մի է, մայր է խաղաղութեան և միութեան։

*

Պարկեշտ մարդը կը պատերազմի միշտ՝ իր անձին տէր մնալու համար։

*

Փաստեր կան՝ որ նպաստաւոր են վանքերուն։ Փաղկոյ նման աշխարհ մը պէտք է ունենայ զբարեան կրօնաւորները... Եւ քաջալերեցի Պասին՝ լերան կրօնաւորները. անոնք զիւցազնական մարդիկ են։

*

Հայրս քրիստոնեայ էր. զաւակս ալ ինձի պէս քրիստոնեայ է. մեծապէս պիտի ցաւիմ՝ եթէ թողս այնպէս չըլլայ։

*

Մօրս՝ անոր պատուական սկզբունքներուն կը պարտիմ իմ յաջողութիւնս և ըրած բարիքներս։ Առանց տառամանելու կ'ըսեմ որ տղու մը ապագան իր մօրմէն կախումն ունի։

Ամերիկայի «Հայրենիք» թերթը կու տայ Պալթիմօրէ ընդունած հետեւեալ լուրը. Տարուս (1821) յունիս 28ին Պէլ Վեսթայի մէջ վախճաներ է Ջարլս Պոնաբարդ ընդհանուր դատախազ Թուզվեթի վարչութեան օրով։ Հանգուցեալը թոռն է Նաբուլէոն Ա.ի եղբոր Ժեմօս Պոնաբարդի, որ 1803ին Ամերիկա գացած էր։

Կենսաց ամենագեղեցիկ օրը Օստերլիցը
չէ. առաջին Հաղորդութիւնն է:

*

Ինչպիսի՜ ապացոյց Քրիստոսի աստուա-
ծութեանը. Նա բացարձակ տէրութեամբ՝
լոկ նպատակ մը ունի. անհատներուն հո-
գեւոր բարւոքումը, խղճի մաքրութիւնը,
միութիւն՝ ճշմարտութեան հետ և սրբու-
թիւն հոգւոյ: Եւ ստուգիւ այս է կրօնը:

*

Բարեկիրթ մարդը բնաւ չի տարակու-
սիր Աստուծոյ զոյութեան վրայ:

*

Այսպէս է կաթողիկէ կրօնը, ամէն
տեղ կարգ կանոն կը հաստատէ. որ միան-
գամայն կապ մ'է ընկերական և կապ մը
կրօնական. կը զօրացնէ իշխանութիւնը,
ամենուն կը քարոզէ միութիւն և սէր և
սքանչեղապէս կը համոզէ ամէն մէկուն
իր պարտքը:

*

Այ՛, քահանայն կ'ուզեմ. ուշ զի՛ր որ
զիս մինակ ձգեն անոր հետ. մի՛ ըսեմ
բան մը:

Ան կոմս Մոնթուշի, մահէն քանի մը օր առաջ:

*

Ի իազազութեան եմ մարդկային ազ-
գին հետ... Աստուած իմ... Անձ... Բա-
նակ...

5 Մայիս 1821. Երեկոյեան 6էն քիչ մը առաջ. ժամ
իր մահուանը:

*

Ահա շատ մերձաւոր է Մեծն Նարո-
ւէնի կատարածը... Ինչ անդունդ կայ
ի մէջ իմ անյատակ խեղճութեան և ի
մէջ յաւիտենական տէրութեան Քրիստո-
սոսի, զոր կը սիրեն, կ'երկրպագեն, կը
քարոզեն և որ կենդանի է բոլոր տիեզե-
րաց մէջ... Եւ ասիկայ միթէ մեռնի՜լ է:
Միթէ աւելի ապրիլ չէ՜: Ահա Քրիստոսի
մահը: Ահա Աստուծոյ մահը:

Թրգմ. Հ. Ե. ՍԻՐՈՒՆԵԱՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԾԱԳՄԱՄԲ

ՆԱԲՈՒԼԷՌՆԱԿԱՆ ՆԱԻԱՍՈՒՐԻ ԾԸ

ՀՈՒՎԱՄԱՏ ՄԷՁ

Նարդէնի Պաշարդ, նազի բարձրացած կապերու-
կան զանգ, ազատ զգաց հաստատելու պաշտօնական տան
մը ի պատիւ իրեն՝ փոխանակ Չ1 Գրանտարի տանին,
յորում Հասարակագիտութիւնը նշանակ էր պաշտո-
նական տան մը՝ ի յիշատակ զիշատան Լուսինիկոս
ԺՁ-ի:

Նարդէնի կայսրութեամբ ժողովութեան մասնաւոր
էր, բայց Գաղղիացիք, սիրող շփոթութեան, փոքրու
և զօրանալէսներու, կ'ուզէին ազմուկով՝ որ և է տան
մը, որ կարեւոր պահանջի ազգին թաղարական հայակը:

Կայսրը՝ որ կ'ուզէ խորտակել զայն յեղափոխական
աւանդութեամբ, ուզեց որ տեղ ունենայ կրօնական
երևոյթ մը, և այս նպատակաւ քննութեան ենթար-
կուեցան Պրոպագանդիստները՝ զանկու նամար սուրբ
մը որ յարմար ըլլար:

Կ'երեի որ Նարդէնի անուամբ սուրբ մը զոյութիւն
չէ ունեցած, բայց զանուցաւ առաջին դարերու մէջ
Հայաստանէն մարտիրոս մը, որուն տանուը քիչ շատ
կը նմանէր կայսր անուան, և որուն տանը կ'իյնար 15
Օգոստոսին:

Այն ատեն նշանակուեցաւ այդ օրը զետեղելու տան, և
մկրտուեցաւ Ս. Նարդէնի անուամբ: Արագութեամբ
և բռնութեամբ՝ որ Նարդէնական կառավարութեան
նկարագիրն էր (հակաբ հրամանը. Մանձոնի), այս տանը
գրուեցան լայնածաւալ կայսրութեան բոլոր նպատակաց
կրպ. (այն արագութեամբ՝ ինչպէս զինուորական հրա-
ման մը):

Այն օրը ոչ միայն տէրութեան պաշտօնակալը պար-
տական էին նազուի իրենց շողողուն համազգեստը,
ոչ միայն հասարակաց շէնքերը, Թաղապետարանները
պարտք ունէին տանական գրոշները բարձրացնել և իբրե-
կունը լուսաւարելի, ոչ միայն ստիպուած էին զօրանա-
լէս ընել մեծ համազգեստով ուշին իսկ զիւղբու մէջ՝
ուր զինուորանոցը բազկացած էր շորս զինուորներէ և
նստիկանագիտած մը, այլ ամէն քաղաքացի, ստիպուած
էր գաղաթար իր սեփական տան պատուանները գորշ-
ներով, քանակալը ալ ստիպուած էին շորակալութեան
արարողութիւնները կատարել, և կայսրութեան նապաւա-
ւոր եկեղեցիներէն ստիպուած էին բարձրացնել առ
Աստուած շորակալութեան աղօթքները՝ Գաղղիայ և
աշխարհի տուած ըլլալուն նամար՝ Նարդէնի կայսրէն
կառավարուած ըլլալուն պարզելը:

Համառոտի յիշեցին 15 Օգոստոսի տանին ազգի-
նիքը, վառ զի Հոովմ ալ կը մտնայ պատմութեան
այս բաժնին մէջ, և այդ տանախմբութիւնները քաղա-